

Configurarea literaturii române: scriitor sau interpret în *Tribuna* anilor '60

Conf. univ. dr. Iuliana BARNA,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *After the establishment of the communist regime, culture was subordinated to politics. We cannot speak of an autonomy of aesthetics, since art, in all its aspects, is in the service of political power. The only current allowed: socialist realism. Literature became a means of propaganda, taking on an overwhelming role, namely that of educating in the spirit of realist-socialist doctrine. A convincing picture of the literary phenomenon of that time is provided by Tribuna magazine.*

Keywords: *ideology, literary field, communism, writer, Tribune*

Tribuna anilor '60 configurează paradigma literaturii și culturii românești, dinainte de 1989, structurând un model argumentat de texte și scriitori reprezentativi pentru acea vreme, fiind o perioadă în care arta nu putea exista fără îndoctrinarea ideologică **adecvată**.

Ilie Balea publică în *Tribuna* anului 1965 articolul intitulat **Mai întâi despre contemporaneitate**, în care tratează problema fenomenului artistic contemporan, care pare a fi „întru-un fel sau altul în centru dezbaterilor actuale. În cadrul ei și cu referire la ea se sondează limitele posibile ale realismului; se tinde în fond spre definirea unui concept mai larg, mai cuprinzător și profund, și ca atare mai activ în înțelegerea fenomenului artistic complex, al realismului socialist; în strânsă legătură cu unele fenomene progresiste și de valoare certă din arta contemporană occidentală care nu pot fi definite unitar și care, prin faptul că înscriu o prezență artistică indubitabilă, nu numai că nu pot fi ignorate, dar se cer inventariate lucid ca valori ale schimbului activ caracteristic năzuinței spre unitate spirituală a lumii contemporane progresiste. Tocmai de aceea nu trebuie să pierdem din vedere înțelegerea exhaustivă a noțiunii de contemporaneitate cu toate laturile cu care ni se înfățișează în și ca realitate”. În revistă mai apar câteva recenzii: *Studii de istorie literară și folclor* (o culegere se studii editată de Secția de istorie literară și folclor a Institutului de lingvistică din Cluj); *Correspondența lui V. Alecsandri* care începuse să fie publicată încă din anul 1960, „ca o ediție de documente literate inedite” (în articol ne este precizat faptul că a

existat o ediție mai veche de *Scrisori*, îngrijită de Il. Chendi și Carcalechi). „Volumul intitulat *Scrisori, însemnări* întregește și conturează pregnant fizionomia activității *creatoare* a scriitorului. Ediția este îngrijită de Marta Anineanu. În general, scriitorul a redactat corespondența în limba franceză, pe care Marta Anineanu a tradus-o publicând și originalul cu indicarea sursei documentului”. Ultima recenzie *Teodor Vîrgolici: Alecu Russo* este un comentariu succint asupra studiului monografic despre Alecu Russo, realizat de criticul literar Teodor Vîrgolici și publicat la Editura Tineretului în 1964. „Propunându-și să reconstituie drumul vieții și activității scriitorului, Teodor Vîrgolici a apelat în primul rând la prețioasele informații ce i le puteau oferi contemporanii scriitorului: Ion Ghica. Al. I. Odobescu, G. Sion mai ales V. Alecsandri. Pe lângă acestea, autorul a procedat, după cum ne încredințează, la «o lungă și stăruitoare muncă de cercetare a arhivelor, din veacul trecut, a colecțiilor de hrisoave și documente, a mapelor cu scrisori etc.» „Cu o astfel de laborioasă cercetare, caracterul documentar al lucrării pare neîndoielnic”. Rubrica „Carnetul criticului” semnată de Ion Oarcăsu propune sub titlul **Sinteze și criterii** un studiu sintetic realizat de George Ivașcu despre literatura ultimelor decenii, o perspectivă istorico-literară reflectată în volumul *Momente ale revoluției culturale din România*, apărut la Editura științifică în anul 1964. În rubrica „Cronica literară”, D. Cesereanu analizează volumul lui Paul Georgescu *Părerii literare*, realizat într-un stil *dinamic și alert*, afirmând că autorul, „un practician al criticii jurnalistice”, preferă în studiul propus „să formuleze judecăți asupra unor lucrări izolate: o carte sau eventual mai multe cărți aparținând unui scriitor”. Comentariile vizează textele unor scriitori ca: Mihail Sadoveanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Ion Brad, Zaharia Stancu, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Teodor Mazilu, Mihai Beniuc, dar și cronici *descriptive, plate și superficiale* despre: Demostene Botez, Maria Bănuș, Radu Boureanu, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Al. Andrițoiu, Aurel Gurghianu, Vasile Nicolescu, Aurel Rău, Lucia Demetrius, Ion Marin Sadoveanu, Radu Cosașu. În aceeași ediție, Stelian Baboi publică trei schițe: *Iarba, Într-o zi fierbinte, Mama și fiii*; Nicolae Stoe semnează poezia *Jocul* și tot aici apare și proza scurtă scrisă de Miko Ervin: *Un sfert de oră*. Revista prezintă pe ultima pagină un interviu cu **Tennessee Williams, despre el însuși**, realizat de teatrologii americani Lewis Funke și John Booth „în perioada când dramaturgul făcea ultimele modificări la piesa sa *Noaptea la Iguana* „.

Tot în *Tribuna*, an IX (415), Emil Manu deschide ediția cu un interesant articol despre **Tudor Arghezi- critic teatral**, insistând în analiza făcută scriitorului asupra profilului său de „gazetar temut, pamfletar virulent și obiectiv, poetul înnoitor de limbă și de mentalitate poetică”, care „nu scrie în interesul unui ziar cu tabieturi politice și indicatoare de atac, de la aluzie până la șantaj; el scrie pentru propriile sale convingeri pe care și le formează fără să aibă un bilet oficial de intrare”. Emil Manu susținător vehement al lui Arghezi afirmă că scriitorul în **Maladie incurabilă**, articol publicat în *Bilete de*

papagal, în anul 1937, „vorbește de «purulențele», de «osaturile descheiate», de «tumorile canceroase» ale teatrului burghez”. (...)„Tudor Arghezi a privit teatrul românesc dintre cele două războaie ca pe o instituție coruptă, lăsată la discreția câtorva politicieni amatori de piese bulevardiere”. Aceeași rubrică arhicunoscută, care poartă titlul sugestiv de Recenzii, propune cititorilor „Tribunei” o istorie a celor mai tinere orașe din țară cuprinsă în volumul *Orașe fără arhive* semnat de Petru Vintilă; tot aici ne este semnalată apariția unui volum de tălmăciri din poezia lui Antonio Machado: *Poezii și poeme* prin „strădania soldată cu succes a lui Aurel Rău” care asigură și postfața volumului; rubrica, mai sus amintită, se încheie cu o sinteză asupra articolelor apărute la Editura științifică care tratează **Probleme de stilistică**- „un competent material de orientare”. Cronica literară propusă de D. Cereșeanu este consacrată volumului *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, autor Perpessicius (Dumitru S. Panaitescu), prin care oferă cititorului un cumul de articole și studii de istoriografie literară. În articol sunt evidențiate și observațiile pe care Tudor Vianu le face asupra *Mențiunilor critice* semnate de Perpessicius: «Folosul acestor lucrări se însoțește cu agrementul. Criticul scrie cu mijloacele unui poet, și nu disprețuiește ornamentul stilistic... (...) Fraza lui are, din această pricină, o sinuozitate complexă și un articol de-al lui se desfășoară în volute. (...) Criticul este uneori prea indulgent și, ca urmare, contrastele aprecierilor lui sunt oarecum reduse». La rubrica „Carnetul criticului”, Constantin Cubleşan publică o recenzie care are ca problematică poezia și modul cum a redat poetul universul copilăriei: „Puțini sunt aceia dintre poeții tineri (impuși atenție, mai ales în ultimul deceniu), care să nu fi revenit, în creația lor, cu o anumită influență asupra universului copilăriei. (...) este firesc, deci, ca o mare parte din producția poetică a tinerilor să- și extragă substanța din elementele nemijlocite ale universului copilăriei, pe care le oglindesc și îl interpretează cu gravitatea unui gest de acută actualitate. Nichita Stănescu are sensul dureros al copilăriei neîmplinite, umbrită de imaginea cruntă a războiului. (...) Doar foamete și frig, bombardamente și groază- acestea sunt elementele cu care își reconstituie Nichita Stănescu copilăria pierdută «Copilărie netrăită minune/îți izbiră pământul cizmele brune, / basmele tale, și anii / otrăviți cu sunetele straniei» - *Când soarele viu...*”. Ediția ne prezintă pe două pagini un scurt jurnal de călătorie, cu alte cuvinte, ne este relatată activitatea lui Lucian Baga odată cu vizita la Paris: „Textele rămase postume sunt însemnările lui Ion Breazu din 1927-1928, cuprinzând opinii despre Lucian Blaga culese, cu precădere, cu ocazia întâlnirii lor la Paris”. (Al. Căprariu) Negoită Irimie publică poeziile *Patima ciocârliei, Pe marginea Dunării, Dor de infinit, Răsărit de veghe* etc., iar Viorel Cacoveanu semnează proza scurtă *Pădurea*. În finalul ediției din 14 ianuarie apare un scurt interviu realizat de Jean Grosu cu scriitorul slovac Ladislav Tazky.

În aceeași *Tribuna*”, an IX (416), nr. 3, Elena Gheran realizează un amplu articol despre Pompiliu Constantinescu, subintitulându-l **Elemente înaintate**

în critica lui socială, care pare a fi un elogiu adus unui „luptător devotat în slujba cauzei progresului culturii noastre. Într-o vreme când cancerul politicianismului burghez prinsese în tentaculele sale trupul țării și sugea vloga poporului, prezența conștiinței sale răzvrătite, manifestată în aria foiletonului, denotă o atitudine cu totul meritorie de a sesiza fenomenele, de a lovi cu arma scrisului orânduind care împiedica progresul economic, social și cultural al țării „. Rubrica de recenzii propune o proză inedită, *Bâlci la Râureni*, construită dintr-un reportaj și două povestiri, scrisă ca o primă încercare de Miron Radu Paraschivescu. În aceeași rubrică este recenzată lucrarea lui Laszlo Galdi: *O istorie a versificației românești* – „un îndreptar indispensabil pentru folcloriști, istorici literari și stilisții noștri”.(Mircea Borcilă) „Cronica literară”, semnată de Constantin Cubleşan, analizează romanul lui Pavel Aioanei *După ultimul semestru* care „în ansamblu, nu poate fi considerat ca o reușită, dar la o privire mai atentă, nu poți trece cu vederea capacitatea lui Pavel Aioanei de a crea din câteva detalii o atmosferă, o situație, o acțiune cu alte cuvinte, o înclinație spre proza de compoziție, pe care o stăpânește cu siguranță”. Eminescu este văzut ca un poet patriotic de I. Zaiuncikovski într-un articol intitulat ***Eminescu și contemporaneitatea***, dedicat la 115 ani de la nașterea poetului. „(...) poezia lui Eminescu este profund și pe veci legată de acest popor iar alegoriile, asociațiile ei sunt foarte apropiate omului contemporan. Poetul a reușit să fie nu numai fiul veacului său, dar și să deschidă drumuri spre cele viitoare, vizând ceea ce este etern, general uman”. Pe aceeași linie, Gino Lupi (Italia) declară prin textul ***Dincolo de hotarele României*** că „Actualitatea concepției poetice a lui Mihai Eminescu este mai vie ca oricând, astăzi, la 115 ani de la nașterea sa. (...) Gândindu-se la opera poetică a lui Eminescu, un italian îl așază, în mod spontan, întotdeauna alături de poeți ca Petrarca sau Leopardi”. Vasile Voiculescu publică povestirea *Lostrita*. Versurile din acest număr aparțin lui Nicolae Preliceanu și Cornel Udrea. Ediția se încheie cu două poezii: *Plimbarea lui Picasso* și *Bocetul lui Vincent* semnate de poetul francez Jacques Prévert și cu un interviu realizat de Petru Comarnescu intitulat: ***De vorbă cu Solange Fasquelle*** – o tânără romancieră franceză.

Rubrica „Recenzii” ne recomandă volumul *Reflector peste timp* a lui George Ivașcu. „Lipsea însă o istorie «în texte alese» care să pună la îndemâna publicului larg și cercetătorilor cele mai semnificative articole, ceea ce face G. Ivașcu cu o probitate exemplară, reunind minuțiozitatea specialistului cu pasiunea celui care a slujit el însuși timp de câteva decenii tradițiile înaintate ale jurnalisticii românești. (...) Acest prim volum va gândi deci, perioada de început, nediferențiată a presei românești, căutând să fie consecvent în selectarea materialelor, doar criteriului apartenenței la specia reportajului”. (Aurel Munteanu). Tot aici, sunt comentate: romanul descriptiv *Orașul încercuit* semnat P. Vintilă, care prezintă „o perioadă frământată din istoria contemporană a țării noastre” (C. Mălinaș) și proza polițistă *Întoarcerea focului* semnată de Leonida

Neamțu. La rubrica „Caietul criticului” sunt publicate considerațiile lui Titu Popescu asupra lirismului care „devine o necesitate istorică în condițiile noi”. În „Cronica literară”, Al. Căprariu ni-l înfățișează pe Ion Barbu „drept un poet exemplar prin concentrare și expresivitate, prin înalta lecție de responsabilitate față de actul creației”. Sub denumirea de *Cenaclu* apar versuri semnate de Maria Racolța, Ștefan Dimitriu, Emil Dreptate, Iudit Vadim etc. **Despre formarea limbii naționale române** ne oferă consultații pertinente B. Todoran care menționează că „în numărul 53 (413) din 31 decembrie 1964 al «Tribunei», prof. Ștefan Pascu a publicat un interesant articol despre formarea națiunii române.(...) Se știe că limba, ca fenomen social, este strâns legată de societate, iar dezvoltarea limbii este determinată de dezvoltarea societății. Acest adevăr recunoscut ne obligă să admitem că formarea limbii naționale române nu se poate disocia de formarea națiunii române, întocmai cum formarea limbii române ne se poate separa de formarea poporului român.”. Ediția cuprinde la final poeziile lui Rainer Maria Rilke: *Moartea poetului și Zi de toamnă* traduse în românește de Dan Constantinescu.

Tribuna (7) propune o „Cronică literară” semnată de D. Cesereanu și intitulată **Sonetul voiculescian** în care este recenzat volumul *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu*, apărut postum: „Sonetele voiculesciene sunt, deci, o revelație și își merită și numele și distincția, în ciuda unei bogate tradiții literare universale și naționale care a îmbogățit neconținut dificila specie a sonetului. Asociate, de la început, sonetelor shakespeariene, ele au comun cu acestea, în afara unor asemănări tematice și formale, prea puține afinități structurale, încât, după cum rezultă și din sugestia cu tâlc a titlului, sonetele poetului nostru se particularizează, fiind nu numai ipotetic închipuite de Shakespeare ci și «imaginar» tălmăcite de V. Voiculescu, ceea ce înseamnă deplina libertate a originalității creatorului lor”. Rubrica „Secvențe” ne anunță că Miron Radu Paraschivescu a publicat în ultimul număr al «Gazetei literare» un excelent ciclu de poezii. Tot aici, la Rubrica „Secvențe”, apar sub forma unor «miniaturi lirice» poemele lui Ion Mirea. În aceeași rubrică este precizat faptul că în revista «Viața Românească» putem citi o „curioasă recenzie” la volumul **O plimbare cu barca** de Teodor Maziliu. Versurile din acest număr sunt semnate de Grigore Hagiu, Gheorghe Pituț, George Radu Chirovici, Petru Anghel, Ana Șoit.

„Cronica literară” din *Tribuna* (8) anunță apariția volumului de poezii *Vârful cu dor* semnat Al. Andrițoiu. Al Căprariu apreciază scriitura lui Andrițoiu, *Vârful cu dor*, ca fiind o „carte de poezie remarcabilă”. „La întâia vedere, poezia de implicație direct cetățenească o întâlnim în primele patru cicluri, iar ultimele două *Ritmi foclorici și Dodecameron*, aparțin - dar numai formal - cântecelor de inimă ale poetului. Pentru Al. Andrițoiu comuniunea organică, mereu activă, cu faptul istoriei este o necesitate”. Rubrica „Secvențe” evidențiază revistele vremii în care sunt comemorați scriitorii: **Eminescu și Creangă- la împlinirea a 75 de ani de la stingerea lor din viață: genialul**

poet și neîntrecutul povestitor. Astfel, din revistă, aflăm că Ovidiu Papadima publică articole despre viața și opera lui Creangă în «Gazeta literară» din 17 decembrie 1964 (*Arta de a fi simplu*) și «Luceafărul» din 19 decembrie 1964 (*Creangă și demnitatea omului simplu*).

În arhipezenta „Cronică literară”, Domițian Cesereanu marchează debutul editorial al lui Adrian Păunescu, analizând lapidar volumul de versuri *Ultra sentimente* semnat de prea tânărul artist *care nici nu a trecut bine de pragul adolescenței*. „Poezia lui are nevoie de o convergentă concentrare artistică, și în această direcție poetul ar putea medita cu folos pe marginea unui aforism a lui Lucian Blaga, pe care l-am citit de curând în «Contemporanul»: «Nu pot să subliniez îndeajuns sfatul ce-l dau tuturor poeților: adesea calitatea unei poezii crește în chip nemijlocit, prin simple reduceri de cantitate». Apare în revistă articolul **Macedonski, antiformalist** semnat de Adrian Marino, o analiză pertinentă despre formă și fond în scriere: „Acuzat mereu de formalism că ar da prioritate îngrijirii formei asupra fondului, poetul se apără cu ultima energie. El polemizează în permanență cu: «Suma de cărturari năprasnici ce-și închipuie că fondul poate să existe fără formă, ca și cum curgerea ar putea să se manifeste despărțită de frază și limbă»”.

În articolul **Marcel Proust și literatura română de analiză psihologică**, semnat de Traian Liviu Birăescu, ne sunt relevate câteva aspecte inedite despre influența europeană în literatura română. Autorul textului publicistic argumentează influența „exercitată de opera lui Marcel Proust asupra principalilor promotori ai prozei de analiză psihologică, în perioada dintre cele două războaie mondiale. Datorită noutății, sau cu un termen întrebuintat pe atunci, a modernității sale, proza românească de analiză psihologică nu își putea găsi decât legături firave cu operele literare ale înaintașilor, mai cu seamă în ceea ce privește tehnica literară. (...) În general, influența lui Proust asupra literaturii române de analiză psihologică a fost studiată puțin, în treacăt. În majoritatea cazurilor, problema este doar enunțată, iar observațiile sunt generice. Unanimitatea istoriei și criticii literare recunoaște însă influența lui Proust asupra scriitorilor reprezentativi ai prozei de analiză psihologică (Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban), dar și indici ai unei influențe accidentale la prozatori ca Mihai Sebastian sau Felix Aderca”.

Bibliografie

Antofi Simona, (2014), *General Dictionary of Romanian Literature – Obverse and Reverse Critical Reception*, în Oana Cenac (coord., edit.), International Conference of Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language, 6-7 iunie, publicate în volumul *MANIFESTARI ALE CREATIVITĂȚII LIMBAJULUI UMAN*, 2014, p. 13-19, Accession Number WOS:000378446400001.

Ifrim, Nicoleta, (March 2014), *History and Identity in Post-Totalitarian Memoir Writing in Romanian*, CLCWeb: Comparative Literature and Culture (ISSN 1481-4374) <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>, nr. 16.1, Purdue University Press, <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol16/iss1/11/>, Accession Number WOS:000333326200011.

Simion, E., Grigor, A., *Cronologia vieții literare românești – Perioada postbelică*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu, București: Editura Muzeul Literaturii Române.

Tribuna, Săptămânal de cultură, an IX, 1965.

